Է. ՏԱՐԻ | ՇԱԲԱԹ 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1904 | ԹԻՒ 660

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
տարեկան 12 ֆր.
վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի
համար տարեկան 15 »
վեցամսեայ 8 »
Ամերիկայի համար
տարեկան 3 տլր.
վեցամսեայ 1.50 »

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 ս. իսկ վերջին երեսին համար 20 սանթիմ և երկրին աւելի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կ'ըլլայ.

—o—

Վառնայի համար ձևոյ 10 սանթիմ

Նամակ եւ դրամ ղրկել խմբագրութեան հասցէին

Редакция на вѣстникъ „Шаржумъ" Варна

Redaction du journal „Charjoum" Yarna (Bulgarie)

Պուլկարիոյ համար ձեռքի 15 ՍԱՆԹԻՄ

Արտասահմանի համար ձեռքի 20 ՍԱՆԹԻՄ

—o—

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

«ՇԱՐԺՈՒՄ Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ»

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՆՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Շար. նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Նոյն բանը նաեւ Իտալիոյ համար: Հանրային զգացումը միաձայնօրէն ընդդէմ է խողխողիչներուն. բայց գուցէ եզական յոյսեր արտաքին գործոց նախարարին միտքը կը յաճախեն, և Պոլսոյ Իտալական նոր դեսպանը անշուշտ Սօֆիայի հետ Համիտին բարեկամութեան արժէքի մասին ծրագիր մը կազմած է, որ Սուլթանը գրեթէ նախատինքի հաւասարող լրբութեամբ մը կը ժանտանայ զօրավար Տէ Ժէօրժիսի Մակեդոնիոյ մէջ իրեն մատուցած լաւ ծառայութեանց վրայ. Մարդը այդքան համակրութիւն չէր տածեր, սակայն, կրետէ ելլող Իտալական զօրքերուն վրայ.

Գերմանիոյ մէջ, անկարելի է որոշել կառավարութեան իսկական դիտաւորութիւնները. Սա վայրկեանին իսկ կառավարութեան նախարարը կը պատրաստուի Պոլիս մեկնիլ առեւտրական խիստ կարեւոր պաշտօնով մը 60 վաճառականներու և արհեստաւորներու հետ. Ցանձնախումբը պիտի այցելէ Պաղտատի երկաթուղւոյն գծին շուրջը գտնուող գաւառները, և մանաւորապէս Տիգրիսի վերին կողմը քարիւղ արտադրող վայրերը, զորս զանազան գերման սինտիքաներ կուզեն շահագործել Սուլթանէն արտօնութիւններ խնդրելով այդ մասին. Շահի պատճառներով գոնէ, ի չիգոյէ մարդասիրութեան, Գերմանիան պարտաւոր էր նոյնպէս Համիտը հրաւիրել որ չի լորգէ ամենէն աշխատաւոր տարրը իր շահագործել ուզած երկրին.

Ցարին Ռուսաստանը. Անդրկովկասի հայերը չարչրկելէ, ազգին դպրոցներն ու կալուածները յափշտակելէ և Բուրք զօրքերու հետ հայ յեղափոխականները հրացանի բանելէ ետքը, նուազ չարագործ դիտաւորութիւններ ցոյց տալ սկսաւ, եթէ ստոյգ է որ Մուշի մէջ իր հիւպատոսը օրինակ առած է Ֆրանսայի հիւպատոսին բռնած կերպէն դիրքէն. Դժբաղդաբար մենք բոլորովին տարբեր յարաբերութեանց սովորած էինք, և Ֆրանսական ներկայացուցիչները ընդհանրապէս իրենց ընթացքը կստորադասէին ռուս ներկայացուցիչներու ընթացքին.

Ուրեմն այնպէս կը թուի թէ նոյնիսկ Ռուսիա չի պիտի դիմադրեր և գուցէ պիտի ընկերակցէր հիմայ արեւմտեան պետութեանց աւելի ազդու մէկ ցոյցին. Այսպէս պատուասիրութեան շատ միջակ փաստն իսկ ջուրը կիյնայ այսօր Անգլիոյ, Ֆրանսայի և Իտալիոյ նախարարներուն համար, որոնք այլեւս չեն կրնար պատճառաբանել թէ, «նախաձեռնող չեն ուզեր ըլլար, որովհետեւ գիտեն թէ իրենց հետեւողներ պիտի չը գտնուին».

Թո՛ղ գործեն անյապաղ. արդէն բաւական և չափազանց շատ արիւն հոսեցաւ վեց ամիսէ ի վեր հայկական նահանգներու մէջ.

Եթէ տակաւին վարանին, եթէ անշարժութեամբ Եւրոպան ձգէ որ գագաթնակէտին հասնի իր բարոյական ամօթալից սնանկութիւնը, խիստ դասեր պիտի տրուին իրեն, անշուշտ, կարճ ժամանակի մէջ, Ամերիկայի Մ. Նահանգներէն, ի՛նչ որ ալ ըլլայ յառաջիկայ նախագահի ընտրութեան ելքը.

Նախագահ Ռուզվելթ, որ 1896 ին ազդուօրէն պախարակեց եւրոպական պետութեանց ճիւաղային դաւակցութիւնը, և որ այժմ այնքա՛ն ջերմագինօրէն հիւրընկալեց կաթողիկոսին պատգամաւորութիւնը, պիտի ջանայ իր գործերը իր խօսքերուն պատշաճեցնել. Ու եթէ իյնայ ալ, Բիր. քեր դատաւորը; թէեւ թշնամի ամէն ուրիշ միջամտութեան կատարելապէս համաձայնութեան մէջ է անոր հետ գլխաւոր կէտի մը վրայ, չընդունիր որ ուէ է երկրի մէջ՝ մարդիկ որոնք Ամերիկեան քաղաքացիի իրաւունքներ ձեռք բերած են չարչրկուին, և եթէ Համիտ յամառի չի ճանչնալու հայերու ամերիկացումը, ռամկավարականներու թեկնածուն այդ մասին պիտի ձեռք առնէ նոյն միջոցները ինչ որ կը խորհէր հանրապետականներու թեկնածուն.

Բայց, որքան ալ մօտ ըլլայ ամերիկեան ընտրութիւնը, դարձեալ խիստ երկար է միջոցը միջամտելու համար, և հակառակ բոլոր ձախող երեւոյթներուն, կը ցանկանք հաւատալ նորէն որ արեւմտեան եւրոպայի տէրութիւնները նոյեմբեր 6էն առաջ վերջ մը տալու պիտի ճգնին, միանգամ ընդ միշտ, հայկական գաւառներու մէջ հայ արեան հոսումին.

Բ. ՔԻԱՐ

(Pro Armenia)

ՍԱՍՈՒՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԺԸ.

Վարիչնե՞րը թէ ժողովուրդը

—Ա՛հ, հաւատացէ՛ք մեր «անկեղծութեանը», գրոշակեան եղբայրներ, մենք գիտենք որ դուք անկեղծ էք. կը սիրէք յեղափոխական գործը, բայց ձեր վարիչնե՛րը, ա՛խ անոնք չարաչար կը գործածեն ձեր անկեղծութիւնը, անոնք են չարիքին պատճառը... դրոշակեան եղբայրներ, չենք ըսեր որ մեզի եկէք, բայց արթնցէք...

Հակայեղափոխական արշաւանքներէ ետքը, հողը պատրաստած ըլլալ կարծելով՝ Համիտի ծառաները կը դիմեն իրենց բուն փորձ ցաւին՝ աս զզուելի կեղծաւորութիւնով եւ թունալից նենգամտութիւնով.

Ծառը կործանելու համար անոր արմատին պէտք է իջեցնել տապարը.

Բայց յեղափոխութեան թշնամիները՝ իրենց աս պատուելիական կոչերով եւ թունոտ նենգամտութիւնով իրենց կատարեալ տգիտութիւնն է որ կը ցուցադրեն յեղափոխական գործին եւ դաշնակցական ոգիին ու կազմին հանդէպ.

Համիտի հայ ծառաները պէտք է լաւ համոզուած ըլլան—եւ գիտենք որ լաւ համոզուած են—, որ Դրօշակի վարիչները (իրենց բառով) կը ճանչնան զիրենք, այսինքն յեղափոխութեան թշնամիները, լո՛կ իրենց քարոզած հակայեղափոխական սկզբունքն է, յեղափոխութիւնը սպանելու անմիտ բայց դաւաճան ջերէն, եւ բացարձակապէս կարհամարեն... Աս արհամարանքը չի տեսնելու չափ կոյր չեն կը կարծենք յեղափոխութեան թշնամիները, ընդհակառակը քաջ գիտենք որ, աս գովելի արհամարանքն է զիրենք կատղեցնողն ու ճաթեցնողը.

Համիտի հայ ծառաները պէտք է գիտնան նաեւ—եւ աս ալ շատ լաւ գիտեն—որ արտասահմանի ամէն քաղաքներու մէջ գտնուող դաշնակցականներն են որ իրենց հետ չփուած, զիրենք ճանչցած են մօտէն եւ գիտեն իրենց հոգիի բովանդակ սեւութիւնը. հրէշային էնթրիքները, ոճրագործ արարքները եւ աս դաշնակցականներէ են որ անձնական ծանօթութիւններ եւ փորձառութիւններ ալ աւելցուցած են յեղափոխութեան դէմ սարքուած ազգադաւութիւններուն վրայ... որով շա՛տ աւելի լաւ եւ մօտէն կը ճանչնան զիրենք.

Միեւնոյն ատեն մեր հակառակորդները չեն կրնար ուրանալ այն ծանօթ ճշմարտութիւն մըն ալ որ Դաշնակցութեան մէջն են ամենէն գիտակից թարմ եւ կենսատու տարրը. Տասը տարուան մէջ մենք չի տեսանք աս լաճերէն մէկ երկու հոգի, որ անձնազոհութիւնը ունենային երկիր մտնելու եւ հոգ չէ, նոյն իսկ իրենց ուղղութիւնը հոն քարոզելու. Ընդհակառակ տանջուողներու քով փութացող դաշնակցականները հարիւրներով կայ..

Եւ աս այսպէս ըլլալէ ետքը, ի զուր ճղակոտր կ'ըլլան սխալ դաներ զարնելու կեղծիքը ձեռք առնել..

Գանք գործի տեսակէտին.

Յեղափոխութեան հակառակորդները՝ եթէ դեռ այն հաւատքին են, որ Դաշնակցութեան արմատը արտասահմանի այս կամ այն քաղաքին մէջն է եւ աս տապալելով կը տապալեն յեղափոխութիւնը՝ աս պարզային չըսեմ ծիծաղելի, արգահատելի են մէկ խօսքով.

Յեղափոխութեան եւ անոր արտայայտիչը եղող կազմակերպութեան—Դաշնակցութեան— արմատը երկրին մէջ է, երկրի գործն է, երկրի կուողներն են, անոնց ձայնն է տիրող, անոնց հեղինակութիւնն է մեծ, Արտասահմանի ընկերները անոնց շուրջն է որ բոլորուած են եւ ամէն մէկը, իր ունեցած կարողութիւնով, իր

ումերն է որ կը բերէ լծորդել, առաջ տանելու համար անոնց գործը...

Լօնտօն եւ Պօսդօն նստող եւ Հայաստանի գործերուն հսկելու եւ տառապող ժողովուրդին համար ընելու հաւակնութիւնը ունեցողները — անոնք ալ սօրկամիտներ եւ յեղափոխութեան թշնամիներ — բնականաբար չէին կրնար ըմբռնել այսքան տարրական ճշմարտութիւն մը, եւ հիր ընելով եւ հիրհր լսելով բթացած սօրկամիտները չէին որ պիտի կրնային հաշտուիլ ատանկ մտքերու հետ։

Դիմեմ սակայն փաստերու — եթէ նորէն պէտք կայ փաստի ա՛յնքան յիշուածներէս ետքը — եւ տեսնենք թէ՝ վարիչնե՞րն են որ հրամաններ կարձակեն, թէ ժողովուրդը ինքն է որ իր վիճակի գիտակցութիւնը ունի եւ ինքն է որ կուզէ գծել իր ուղին։

1895ին. Դժոխքը — Սասունի անմոռանալի Հրայրը — հետեւեալ տողերը կը գրէ «Դրօշակ»ի մէջ

«... Մեր բուն ուժը ներկայացնողը ժողովուրդն եւ այն անհատներն են՝ որոնք նետուել են եւ նետուելու են կրակի բոցի մէջ, այն որ ժողովուրդի ներկայ կացութեան եւ ապագայ երջանկութեան համաձայն չէ եւ համակիր, այն է ժողովրդի շահուց թշնամին, ժողովուրդը ոչ մի ժամանակ չէ կարող նրանց հետ հաշտուիլ։ Ժողովուրդն է տանջուող եւ ինքը ժողովուրդը պիտի լինի իրեն ղեկավար, վերջապէս ժողովուրդը արթուն է եւ այդ բոլորը անմոռանալի կերպով կը տեսնէ»։

Եւ աս խօսքերը գրողը այն Հրայրն է, որ անկէ ետքը ամբողջ 8-10 տարի անընդհատ գործեր է իբրեւ դաշնակցական։ Աս համոզումին տէրը եղող Հրայրները եթէ տեսնէին որ դրսէն իրենց գործին կը խառնուին եւ կը խանգարեն զիրենք, կը ձգէին ու կը հեռանային։ Ասի հայելիի պէս յստակ ցոյց կուտայ։ Դաշնակցութիւնը — այսօրուան վատերէն հալածուած Դաշնակցութիւնը — գոհացուցեր է Հրայրները եւ անոնք աշխատեր են այդ դրօշին տակ։

Եւ իսկապէս, ո՞վ է որ իր վիճակին ծանրութիւնը, իր ընելիքին գիտակցութիւնը պիտի ունենայ, — դուրսը գտնուողնե՛րը, որոնք մի այն տանջանքները կերեւակայեն. թէ՞ ներսինները՝ որոնք կը տանջուին... Եւ ո՞վ է այն մարդը, որ տանջուի եւ դուրսը նստողներէն՝ ինէ ու քենէ լաւ չը հասկնայ իր ընելիքը եւ իր կեանքին արժէքը։

Սասունցին ինքը կը տեսնէր Դաշնակցականներուն հոն հաւաքած ուժը ու կը ճանչնար մարդիկը, տարիներու փորձառութեան բեռ մը ունէր իր ուսերուն վրայ, եթէ Սասունցին հալածէր, դուրս ընէր յեղափոխականը, կրնա՞ր այս վերջինը մուտ գործել հոն, եթէ Սասունցին իր վիճակին անհանդուրժելիութիւնը չըզգար եւ «ինքնապաշտպանութեան» չի հարկադրուէր, հոն գտնուող յեղափոխականի կամ դրսի հրամանները կրնայի՞ն Սասունցին «բռնի ինքնապաշտպան ընել», Սասունցին եթէ ինքը չէր ուզեր «կռուիլ կամ ինքնապաշտպան» ըլլալ, չէ՞ր կրնար զէնքը կոտրելու եկող զօրքերուն եւ քրտերուն առջեւ ելնել եւ անձնատուր ըլլալ, որով թերեւս աւելի քիչ զոհ տար...

Ինչու չըրաւ եւ միացաւ կռուողներուն...

Դաշնակցական վարիչներու վրայ համիտական արշաւանքներ սարքող վատերը ինչո՞ւ կոյր կը ձեւանան աս իրողութիւններուն առջեւ։ Աստնք ինչո՞ւ չեն անդրադառնար նոյնիսկ իրենց վրայ։ Ապտալհամիտի յեղափոխական մաքուր եւ անդադրում փրոփականդան, հայ տառապանքը, կրցա՞ն աս վատերը եւ իրենց սարկամիտ փողարները՝ յեղափոխական ճամբուն մէջ մտցնել, ճանչցնել անոնց հայ իրականութիւնը։ Ինչո՞ւ չեղաւ աս փոփոխութիւնը՝ որովհետեւ աս ոգին կը պակսէր ըրենց։

Երեւոյթը նոյնն է Սասունի ժողովուրդին նկատմամբ ալ։

Կուզեմ սակայն ժողովուրդին մէջ ապրող Հրայրներու կարծիքին քով դնել նաեւ «Դրօշակ»ի խօսքերն ալ, որ շատ ուժեղ կերպով կը հաստատէ Հրայրներու միտքը եւ փառաւորապէս կապտակէ յեղափոխական գործին ցեխ նետող համիտի հայ ծառաները։

«... Երբոր ունին իրենց յատուկ օրէնքը — կը գրէ «Դրօշակ» իր թիւերէն մէկով — եւ չեն ընթանում ո՛չ «պատրաստողականութեան» չբերք տեղեկագիրներով, ո՛չ իրական ու բարակ, բայց միշտ սխալ ծրագիրներով։ Ժողովրդի առողջ մասերը, որոնք մեր «հանդարտահեցներրի» պէս չեն խօսում, այլ ապրում են — եւ ապրում են շատ որոշ պայմաններում — սովորուած են ճանաչել իրենց խեղդող պայմանների բոլոր հոգեկան ծանրութիւնը եւ գիտեն ինչ անել եւ անում են։ Ժողովրդից ուրեմն դատապարտուած են յետ մնալու ո՛չ միայն մեր բոլոր «արտացոլ» փաքխսեցիները, անասնացած մեծ ու փոքր բուրժուազիան եւ բազմաթիւ «խօհեմ ղեկավարները», այլ եւ նրանք որոնք, չնայելով իրենց համակրելի «անխոհեմութեան», ո եւ է պատճառով դանդաղում են տանջուող ժողովրդի կողքին գտնուել օր առաջ եւ նրա ցաւերով ապրել։ Այո՛, ժողովուրդը շարունակ կռւի մէջ է, ժողովուրդը մեզնից առաջ է, եւ մենք ենք, որ պիտի հետեւենք նրան, շտապենք նրան օգնութեան հասնել, վազենք ամրապնդել նրա շարքերը եւ ոչ թէ յանուն այլ եւ այլ ծրագիրների՝ շարունակ պտտենք նրա շուրջը՝ բեռնաւորուած նրան սպասեցնել տալու խղճուր ցնորքներով։ Ապա թէ ո՛չ օրէ օր պիտի կրկնուի միեւնոյնը. մենք կը տատանուենք եւ կը դանդաղենք, ժողովուրդը մի օր այստեղ, միւս օր ուրիշ տեղ, մղուած թշնամու անդադրում եւ քաղ ժամանակի ու ձեւի աննախատեսանելի հարուածներից, սրտակտուր հառաչանքներով հանդերձ՝ պիտի նետուի թշնամու սրի դէմ, եւ մենք, նրա ցաւերով ապրողներս, պիտի մնանք լոկ թշուառ հանդիսատեսներ նրա անօրինակ մարտիրոսութիւններին, պիտի ուշանանք նրա բողոքներին միանալու, ինչպէս ուշացան «փնտայի»ն, դիմաւորել ուզող «սիմարներ»»։

Ու այնպէս ալ եղաւ, եւ պիտի ըլլայ դեռ, ցորչափ անտարբերութեան պատուհասին հետ, անձնական սոր շահերու, համիտական սոր դաւերու եւ ազգադաւ մարդորսքներու զոհուի գործը եւ անոր շահերը...

Ե՞րբ պիտի վերջ գտնեն... ե՞րբ պիտի բացուի միամիտներուն աչքը...

Ժիրայր

Ֆիլիպէ

ՈՐՈ՞ՒՆ ՀԱՒԱՏԱՆՔ

Այս օրեր պատահմամբ ձեռքս անցաւ Վերակազմեալ Հնչակեաններու պաշտօնական օրկան Պօստընի մէջ հրատարակուող Հնչակ թերթի թիւ 5ը, խեղճը տարբերով ապրեցաւ Լօնտօնի մէջ, ե օր մը օր-արեւ չկրցաւ տեսնալ, ե յանկարծ օր մըն ալ Հընչակ-էն Հնչակ ծնաւ ու հազիւ հազ իր շունչը առաւ Ամերիկայի — այս մեծ հանդարտ երկիրը — Պօստըն քաղաքը ե հոն սկսաւ քիչ մը ազատ շունչ քաշել, ու այժմս ալ կը տեսնանք որ կրակոտ յեղափոխական դարձած է։

Ձայն Հայրենեաց բուռւած ճայճոյաբերք-ը Կարմիր Սուլթանին հետ գրկուե-գլխի ե ձեռք-ձեռքի տուած ճզակտր կըլլայ, օտարներու գուռը ձեռք առած կուզէ մուրացկանութիւն ընել, ե ուր տեսնէ հայ յեղափոխական ներկայ շարժման դէմ աննպաստ գրութիւն մը, իսկոյն կը հիւրընկալէ իր էջերուն մէջ, ե խոշոր տառերով ալ կարձանագրէ ապացուցանելու համար թէ «կոտորածի պատճառը հայ յեղափոխականներն են, եթէ ո եւ է յեղափոխական շարժում չըլլայ կոտորած եւայլն տեղի չունենար»։ Իսկ խեղճ Հնչակ-ը սակայն այդպէս չընդունիր — գոնէ իր այս վերջին թուով — ե գերագոյն ճիգերու կը դիմէ, ե ահա թէ ինչ կը գրէ «ընտրելու» խորագրով առաջնորդող յօդուածին մէջ — բացատրելով Հայաստանի ներկայ տագնապալից դրութիւնը կը շարունակէ այսպէս. «Ջնջել հայկական հարցը՝ ջընջելով նախ հայ ժողովուրդը, այս է թշնամիին նպատակը, որ գաղտնիք մը չէ, ե որուն սակայն ամենէն քիչ հայ ժողովուրդը կարծես հաւատացած ըլլալ կը թուի, հակառակ իր կրած դժնդակ աւերումներուն մէջ ու տարիներու տառապանքներուն»։ Եւ ի՞նչ կըսէինք մենք — Դաշնակցականներս — տարիներէ ի վեր, բայց չէ. մենք շարունակենք դեռ մէջտեղ բերել ուրիշ աւելի փաստացի կտորներ, ե ցոյց տանք հայ հասարակութեան թէ ինչպիսի խոշոր հակասութեան մէջ ինկած են ճայճոյաբերք-ը ե Հնչակ-ը «այս անցողակի հաստատումէն վերջ, աւելցնելու ենք անմիջապէս թէ, ինչ ալ ըլլայ մեր ընթացքը. յեղափոխական ո եւ է շարժում ունենանք կամ ոչ. մեր թշնամին վարկեան մը չպիտի քնանայ։ Եւ ինչ անոր համակրապուններով ալ մեր սարուկի ամգոյն ճակատները կորացնենք, ինչ մեղուութեամբ ալ շարունակենք բռնութեան կատարելումը տանիլ. մեր թշնամին վճռած է մինչեւ լրումը շարունակել իր բնաջնջումի դժոխային ծրագիրը»։

Հայրենիք-ը ե Շարժում-ը տարիներէ ի վեր է կրկնած ու կրկնած են այն, ինչ որ այսօր կըսէ Վերակազմեալներու խեղճ ու կրակ Հնչակ ազբարը. սակայն այն ատեն ազգադրուժ Վերակազմեալ պարոնները, իրենց աթոռները պահպանելու համար, ճայճոյաբերի կոյտեր կը թափէին, ե չի հաւատալ կը ձեւանային։ Ինչ յիմար գրութիւններ չի գրուեցան ճայճոյաբերք-ի մէջ այդ մասին, Վերակազմեալ տօլանտրճի խմբակի այն ատենուայ պաշտօնական օրկան Մարս ե Նոր-կեանք թերթերը ալ եա չէին մնար ճայճոյաբերք-էն ե գլուխ ուռեցնելու չափ կը պօռային մեր ականջին, ե ճայճոյաբերք-ը այժմս ալ նոյն բանը չէ՞ որ կը յեղյեղէ իր բերնին մէջ, ե շարամտօրէն կը շարունակէ յառաջ տանիլ իր դաւաճան փրոփականդը. «թէ պէտք է յեղափոխական շարժում չըլլայ, որովհետեւ թուրքը կսկսի հայ ժողովուրդը ջարդել»։ Գլուխը պատէ-պատ կը զարնէ ե պախարակելով հայ յեղափոխական ներկայ շարժումը, կը թելադրէ որ համակերպի հայ ժողովուրդը, ե գլուխ ծռէ թրքական եաթաղանին, մինչեւ որ լաւ մը պատրաստուինք։ Ինծ այդպէս կը թուի թէ Հնչակ ազբարը խելագարուած է որ կապըռտամբի ճայճոյաբ՛րք-ի դէմ, «Աչքին նայէ ու տես աս հայ մտաւորական խումբը, որ իր ամգոյն ու ան ատեն չրթունքներուն վրայ կը պտտցնէ շարունակ «ազգասիրութիւն», ե «հայրենասիրութիւն» բառերը, ե որ եւ կրէն հասնող աղէկտուր աղաղակներուն դէմ ականջները խցած դեռ կը յամառի համակերպութիւն քարոզել, բռնութեան դարպասներ տալ ե հաշտութեան անհրաժեշտութիւնը փաստաբանել...

Աչքին նայէ՛, ու տես աս միւս անասնացած խումբը, որ կը մերժէ իր ամենաչնչին աջակցութիւնը, որ իր առուտուրին վտանգը կը յիշեցնէ քեզի, երբ իր ժանգոտած խղճմտանքը կուզես շարժել ե որ ինք արդարացուի տգնութեան բոպէն աչարեկող ու անխուսափելի անգիտակցութեամբ մը կը յանդգնի բերանբանալ պատճառաբանելու համար թէ, յեղափոխութեան ուժ տալ կը նշանակէ ջարդը քաջալերել»։

Կը հարցնենք այժմ, ինչո՞ւ այսչափ հակասութեան մէջ իյնալ, արդեօ՞ք չկրցին տեսնել այս, ե ինչո՞ւ համար տեսնել չէ ոչպէտք է մէկ կողմէն ժողովրդին սիրտը շահել, զանիկայ կողոպտելու համար, բայց չէ, անկայ մենք իրենց չենք թողուր։

Կը կարծենք որ ալ բաւական է մեր բամծները ապացուցանելու համար կտորներ մէջտեղ բերել Հնչակ-էն. ե եթէ հայ հասարակութիւնը հաւատք ունի աս ալ բաւական է արդէն, ու հիմայ մենք որո՞ւն պիտի կրնանք հաւատալ ճայճոյաբերք-ի՞ն թէ Հընչակ-ին, եթէ ճայճոյաբերք-ին հաւատանք, ուրեմն պէտք է ըմբռնենք որ «կոտորածը ըլլալուն պատճառը Հայ յեղ. ներկայ շարժումն է», իսկ եթէ Հնչակ-ին հաւատանք, պէտք է ըմբռնենք որ «յեղափոխական ո եւ է շարժում ըլլայ կամ ոչ, թշնամին արդէն յառաջ կը տանի իր բնաջնջումի դժոխային ծրագիրը»։ Ինչո՞ւ այսչափ հակասութիւն պաշտօնական օրկանի մը ե կիսապաշտօնական օրկանի մը — Որո՞ւն հաւատանք։

Երուանդ-Նարօս

1 Հոկտ. 1904

Ամերիկա—Նէշուէ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սիլիստրէ 5 հոկտ. 1904

Ամսոյս 3ին Գ... քաղաքէն վերադարձիս կը հանդիպեմ Տօպրիչ, ուր կը գտնեմ Դաշնակցական ընկերներ, որոնք հայու յատուկ սիրով կը դիմաւորեն զիս։ Մեծ ոգեւորութիւն կար այդ ափ մը հայրենասէրների սրտում, յոյժ մխիթարական էր ինձ տեսնել Տօպրիչի անզգայ տեղացիներին մէջ այդ փոքր խմբակի եռանդոտ ցոյց կորովը։

Նորեկ դասատու, պ. Ա. Զարբէը առաջին անգամ ըլլալով տեսնելու եւ հետը ծանօթանալու բախտաւորութիւնը կունենայի. Տօպրիչցիք բա-

րեքախտ կրնան համարիլ ինքզինքնին պ. Զարըքի պէս զարգացած հայրենասէր երիտասարդ մը իրենց գտնուելու ունենալով, բայց ցաւ է ըսել որ կարգ մը միամիտներ՝ որոնց մէջ է նաեւ Փոզոշ ըսուած մի գինեմոլ՝ սկսած են հալածանք մը յանձին պ. Ա. Զարըքի անլուր հայհոյանքներ ուղղելով անոր եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հասցէին։ Նա մանաւանդ Փոզոշ կոչուած թիբը որ հոգաբարձուի եւ թաղական խորհրդոյ անդամակցութիւնը կը վայելէ, բոլորովին գործիք դառնալով կարգ մը ուխտա[illegible] նենգամիտներու ձեռքը, գինետնէ գինետուն պտտելով անտեղի հայհոյանքներ կընէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հասցէին. ամօթ մեծ ամօթ այդ տեսակ հայերի, որոնք Դաշնակցութեան պէս անաչառ ու փրկարար կազմակերպութեան մը հասցէին անտեղի խօսքեր եւ հայհոյանքներ կընեն աւելի. լաւ կըլլար որ այս տեսակներ հայ անունը խոպա իրենց վրայէն վերցնէին եւ թուրք անունը կրէին։

Հապա անդամոյս հոչակաւոր ազէտ փալճի քահանան Աստուած ինք ողորմի սոսկալի ատելութիւն մը սկըսած է յանձին պ. Զարըքի գինելով անոր դէմ կարգ մը ծանօթ չարամիտներ։ Վախնալով որ մի գուցէ օր մը իր հրէշութիւնները հրապարակ կը հանէ, թող սպասէ եւ յուսայ անոնց ալ ժամանակը կայ ինչ որ պ. Ա. Զարըք չի պիտի ընէ ուրիշներ պիտի ընեն։

Ճաճ

ՓԱՍՏԵՐ ԵՒ ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԹԻԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

—()०()—

(Տար. 659 թիւէն եւ վերջ)

Սեպտ. 3, 1904

Փաստերը տեսինք. անցնինք այժմ թեւարանութեանը, այդ զարմանալի, հրաշագործ թեւարանութեանը։

Հանգուցեալ Պարոնեանն ասում էր որ «թիւրք պաշտօնեաները կանոնաւոր ռոճիկներ կստանան, սակայն կառավարութեան տարին լոկ երկու ամիսէ է բաղկացեալ»։

Իսկ այստեղ զարմանալի մի հաշիւ պէտք է ցոյց տամ։

Գանձակ քաղաքի գօրօդօվօյը (քաղաքի փողոցներում կարգ պահող ոստիկան) ամսական ստանում է 15 րուբլի ռոճիկ։ Կարո՞ղ է արդեօք մի այդպիսի ռոճիկ ստացող անձ՝ 3–4 ամսում պետական խնայողական ցանձարանը նետել 1400 րուբլի մի պատկառելի գումար.. Ահա թեւարանական մի ծանր խնդիր։

Ռուսական օրէնքը արամադրում է, որ ոստիկանական և դատական պաշտօնեաներից մի քանի հոգի անմիջապէս գնան ամէն մի սպանուած անձի տան մէջ եղած-չեղածը ցուցակագրեն։

Երբ Գանձակի ոստիկան (գօրօդօվօյ) Սէրգիին ուղարկեցին «ի գոյն առնաւուաւ», պաշտօնեաներն անմիջապէս գնացին նրա ստացուածքը ցուցակագրելու։

Նրա տանը կար. 1) 32 փլաւ չոքար, 2) մի քանի տասնեակ կանանց մատանիներ, գինդեր, ապարանջաններ, 3) անագին քանակութեամբ «քաթանը» կոչուած սպիտակ կտորից և 4) խնայողական արկղի գրքոյկը, որից երեւաց, որ եկեղեցական կալուածների գործերի առիթով Գանձակում եղած ցոյցի օրից սկսած, որի առիթով 36 հոգի բանտ նետուեցին, —մինչեւ իր սպանութեան օրը— մօտ 3 ամիս ժամանակամիջոցում նա խնայողական արկղն է նետել 1400 րուբլի։

Ահա ձեզ «ջուրը պղտորելու» պարզ հետեւանքը։

Կալուածները խլեցին, ցոյցեր եղան... Օգուտը եղաւ սար. գնդըշլի լրտեսը։ Մայրերին ու հայրերին անհարկում էր Սէրգին Գանձակում. «ձեր որդուն կը մատնեմ»... Ու տալիս էին խեղճերն, ինչ որ ունէին —մատանի, օղեր, ապարանջան, խանութից թօփով քէթան, մահուտ, գլուխով շաքար և փո՛ղ, փո՛ղ...

Ստացաւ, հարստացաւ և «յաղթանակող խօզի» նման՝ այդ ցեխի ծընունդ սողունը բարձրից էր նայում ամէնքի վրայ, արհամարում բոլորին, մինչեւ որ յեղափոխականի անշեղ գնդակը գլորեց նրան, օղողելով իր կեղտոտ արեան մէջ..

Սուրմալուի գաւառը, Մասիսի փէշերի վրայ, Կովկասի ամէնատաքատ ու մութ գաւառներից մէկն է։

12 տարի շարունակ Բօգուսլաւսկին այնտեղ գաւառապետ էր։ Նրա տարեկան ռոճիկը 2400 րուբլի էր։ Նա ապրում էր չքեղ, ինչպէս Կ. Պօլսի մի հարուստ փաշա։ 2400 րուբլի —դա հազիւ անում է 270–280 օսմ. ոսկի։

Նրան տալիս էին բոլոր ռուս պաշտօնեաները, Նրանից զզւում էր Նա հանգապետը։ Հայերն ու թիւրքերը, քիւրդեր ու եզիդիները սարսափում էին Նրանից։ Ոչ մի պաշտօնեայ, ոչ մի հայակեր ռուս «չինովնիկ» Նրա հետ մտերիմ չէր։

Բայց Նրան չէին կարողանում պաշտօնից արձակել։ Նահանգապետներ եկան ու գնացին, բայց նա 12 տարի հաստատ ու անսասան մնաց իր բորենիական որջում —Սուրմալուի գաւառում։

Այդ գաղտնիքի պատճառն այն է, որ Բօգուսլավսկու կինը «սիրուհիկ վրացի իշխանուհի մըն է ... Իսկ անոր սիրոյն զարհուր է» երկիրս կառավարչապետ Գալիցինի օգնական գեներալ Ֆրեզէն Ամուսինը Իգտիրումն էր, իսկ կինը միշտ Թիֆլիզում — Ֆրէզէի մօտ։

Ներկայ ռուս պաշտօնէութիւնը խիստ լաւ է ուսումնասիրել «կնոջ միջոցով առաջանալու» արհեստի գաղտնիքները...

Երբ ես լսում եմ որ ներկայ պատերազմում ռուսները փառաւոր ջարդեր են ուտում, ամենեւին չեմ զարմանում։ «Սիրուն կանանց» միջոցով առաջացած զինուորականների միջոցով առաջինութիւնը փախչելն է լինելու. Բանակալութեան, կեղեքման, ագիտութեան և այլ բազմաթիւ պատճառների մէջ պակաս տեղ չի բռնում յիշած երեւոյթն էլ։

Ուրեմն՝ 12 տարի շարունակ Սուրմալուի հայերի դահիճն էր Բօգուսլավսկին։ Բայց ահա հասաւ ժամը։ Իր սիրահարի գրկից նոր դուրս եկած փողոց՝ յեղափոխական վրէժառու գնդակը դրան էլ սատկեցրեց։

Նոյն գիշերը և եթ հեռագիրը լուրը տարաւ Երեւան։ Հետեւեալ առաւօտուն նահանգապետ Տիզէնհաուզէն սլացաւ Իգդիր։ Ինչ էլ որ լինէր՝ գաւառապետ էր սպանուողը —պէտք էր արձանագրութիւն կազմել, պաշտօնէութեան պատիւը, նրա պրէստիժը բարձր պահել։

«Սոխի անուշը չի լինի», ասում է հայկական առածը. Ճշմարիտ է՝ ռուս պաշտօնեան դժուար թէ լաւ մարդ լինի.. Բայց էլի՝ վատի գաղափարի մէջ էլ աստիճանաւորութիւններ կան։ Երեւանի նահանգապետը «քիչ վատ»երից է։

Իգդիր հասնելուն պէս հրաման արձակեց ձերբակալել սպանման մէջ կասկածուող 7 հայեր։ Տարան խեղճերին բանտը։

Ցետոյ սկսեցին սատկածի ստացուածքի արձանագրութիւնը։

Ո՛վ հրաշք։

Տանից դուրս եկաւ 150 գորգ... Գորգի վաճառականներն էլ այդքան ընտրովի ապրանք չեն կարող պահել...

Թղթերից երեւաց, որ «երջանկայիշատակ հանգուցեալը» 12 տարում բանկն է նետել 118 հազար րուբլու մի գումար։

Ահա թեւարանութիւնը։ 12 տարի պաշտօն վարել 2400 րուբլի ռոճիկով, ապրել հրաշալի, չասել կեանքով, սիրահարներ պահել (իր կինը նետելով ուրիշի գիրկը) և վերջն էլ խնայել 118,000 րուբլի։

Ռուս և թիւրք բանակալների աշխարհում, ընթերցող, կայ այդպիսի թեւարանութիւն։

ԲԱԲՍ.-ԳԱՍՊԱՐ

«Հայրենիք»

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱ-ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

Շատ անգամ էի լսել և կարդացել Պարսկահայերի մասին բայց երբէք չէի եղած այնտեղ անձամբ և ոչինչ չէի տեսած։ Հեռու, ասիական մի անկիւն. շրջապատուած թուրք. թաթար քաղաքակրթութեան խորթ տարրերով, արդեօ՞ք կարելի է այդ համատարած լայն խաւարի մէջ լուսոյ շողեր, արեւի ճառագայթներ։ Թաւրիզում եմ. երիտասարդներ, կանայք, օրիորդներ բուռն ոգեւորութեամբ «Եւդինէ» խաղալու համար են պատրաստւում։ Կանանց Դաշնակցական մի խումբ է ձեռնարկող, հասարակութիւնը խուռն խմբերով շտապում է ներկայ լինել ներկայացմանը. կան և եւրոպացիք, լեհեր։ Ընդարձակ սիրուն լուսաւորուած ուսումնարանի դահլիճում երիտասարդներից կազմուած երաժշտական խումբը նուագում է յայտնի հռչակաւոր եւրոպական կոմպոզիտորներից կտորներ, երգում ու նուագում են և հայկական երգեր ու եղանակներ։ Միւս սենեակում վիճակախաղ է հարուստ և ճոխ բովանդակութեամբ. մի ուրիշ սենեակում բուֆէտն է։ Եւ այդ բոլորի կառավարողը երիտասարդ կանայքն են և օրիորդները. իրենք են ձեռնարկել կազմակերպել, իրենք էլ ղեկավարում են։

Նրանք, որոնք առաջին անգամն են Պարսկաստանում և մասնաւորապէս հայկական շրջանում, ուղղակի չեն կարող զսպել իրենց զարմանքը։ Տէր Աստուած, ինչե՞ր չէ կարող անել մի կուլտուրական ժողովուրդ, եթէ նա գտնըւում է մի փոքր ի շատէ ազատ պայմաններում։ Կովկասում, ուր աւելի շատ հայութիւն կայ, և ուր աւելի շատ են շփւում քաղաքակրթութեան հետ, ի բաց առեալ Տփխիսը և Բագուն, այդպիսի ուժեղ, աչքի ընկնող երեւոյթ դժւար կարելի լինի հանդիպել։ Բայց Թաւրիզը, ուր միայն 700 տուն հայ ազգաբնակութիւն կայ, շնորհիւ իր ազատ պայմանների, ոչ միայն երիտասարդութիւնը— այր մարդիկ են մէջտեղ երեւում, այլ համեստ կանայք, հարեմական կեանք վարած հոյուհիները։ Եւ մօթխածութեան կնիքը ճակատներին, եռանդուն ոգեւորութեամբ մէկ մասը ներկայացմանն էր մասնակցում և իրենց լաւ սովորած ու սիրուն խաղով ահագին բաւականութիւն են պատճառում հանդիսականներին, միւս տեղում վիճակախաղը, բուֆէտը կառավարում և իրենց օրինակով ոգեւորում շատերին, որոնք դուրս են հասարակական կեանքի հետ առնչութիւն ունեցող շրջաններից։ Հասարակութիւնը ցրւում է առաւօտեան դէմ՝ ներկայացման հետեւող պարահանդէսից լի քաղցր և թարմացնող տպաւորութիւններով. հեռանում են և լեհերը՝ չկարողանալով թաքցնել իրենց զարմանքը և գոհունակութիւնը։

Արդէն Թաւրիզ մտած առաջին օրը ես ներկայ էի կանանց խմբի ձեռնարկած մի գործին. հարկաւոր էր աւելի մօտից ծանօթանալ դոցա հետ։ Բանից դուրս եկաւ, որ այդ կանանց դաշնակցական խումբը տարի ու կէսից աւելի հասակ ունի, և իրեն նըպատակ է դրել ամէն կերպ աշխատել թէ յեղափոխական գաղափարի տարածելուն կանանց սեռի մէջ և թէ հարստացնել Դաշնակցութիւնը կանոնաւոր եկամուտներով։

Չի անցնում մի կարճ ժամանակ, լրանում է Բասենում՝ Դալիբաբայի կռւի տարեդարձը։ Կամենալով թէ այդ մեծ օրը վերակենդանացնել հայ հասարակութեան սրտում, (ուր 140ի չափ քաջեր կուեցին իրենցից տասնապատիկ աւելի թշնամու հետ և մեծ մասով զոհւեցին), յարգանք մատուցանելով քաջ նահատակներին և թէ, օգտուելով այն տպաւորութիւնից, որ կըստանայ հասարակութիւնը, մասնաւորապէս կանայք, ստւարացնեն իրենց խումբը։ Հոգեհանգստից յետոյ իրենց ձեռքով թարմ ծաղիկներից պատրաստուած պսակները բերում են դէպի Շէկօյի և Ջալալի գերեզմանները, որոնց վրայ հէնց այդ օրը, այդ

երկու ծաղիկ յեղափոխական նահատակների համար քար էին կանգնեցրել իրենց ընկերները։

Քարի վրայ գրւած էր Ղարիբի հետեւեալ խօսքերը. «Այնքան արիւն թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ հային կարդայ նախատինք»։ Մի երիտասարդ պարոն հոգեհանգստից յետոյ խօսում է։ Ամբողջը թողնում է իւր որոշ ազդեցութիւնը։ Կանանց խումբը մասամբ հասնում է իւր նպատակին. հէնց այդ օրը, եկեղեցում մի քանի կանայք ըղձացած ստացած տպաւորութիւններից և ոգեւորւած իրենց քոյրերի անձնւէր գործունէութիւնից համաձայնութիւն են յայտնում մտնել կանանց խմբի մէջ։ Խուռն բազմութիւնը ցրւում է մեծ օրւայ յիշողութիւններով ծանրաբեռնւած և վշտոտ։ Այդ օրն էլ պարտական ենք կանանց խմբին, որոնք յարգեցին իրենց եղբայր նահատակների յիշատակը և դրա հետ միասին ոյժ տւին յեղափոխական գաղափարի տարածւելուն մի քայլ եւս առաջ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲՈՒԼԳԱՐԻԱ

Անցեալ անգամին հաղորդել էինք որ Սերբիական թագաւոր Պետրը մտադիր չէ գալ Սոֆիա բուլղարների և սերբերի մէջ պատահած թիւրիմացութեան պատճառով։ Ինչպէս երեւում է այժմ այդ թիւրիմացութիւնները վերացել են և մօտ ժամանակ նորա թագաւորը կայցելէ Սոֆիա։ Դորա համար բուլղարների մայրաքաղաքում եռանդով պատրաստութիւններ են տեսնում հիւրասիրութեան չափ չքեղ ընդունելութիւն ցոյց տալու համար։ Կառավարութիւնը դորա համար 100 հազար ֆրանկ է յատկացրել։ Կազմւել է յատուկ մասնաժողով։ Քաղաքը շտապով զարդարւում է։ Հաւաքւում են զանազան կողմերից զօրքերը զօրահանդիսի համար։ Շատ ուրախ ենք թիւրիմացութիւնների վերանալուց, որից կօգտւէին Թիւրքիան և Աւստրիան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԻԱ

Կրակովի մի լեհական թերթի Պետերբուրգից յայտնում են, որ պալատական կուսակցութիւնը զանազան կեղտոտ միջոցներով աշխատում է կայսեր մօտ վարկաբեկել Սվեատոպոլկ-Միրսկուն, այժմ ներքին գործոց մինիստրին որ համեմատաբար աւելի՛ ազատամիտ և յառաջադիմական է։ Վերջինս այդ իմանալով՝ իսկոյն հրաժարականը ներկայացրեց Ցարին, բայց ան չընդունեց։ Մինիստրի դրութիւնը ամուր է կարծւում։

— Կրակովի թերթերը գրում են, որ 8 ռուսական բարձրաստիճան սպաներ և մէկ գնդապետ, որոնք ուղարկւած էին Աւստրիական սահմանագլուխը ձիեր գնելու, թողին իրեն յանձնարարութիւնը և փախան Զւիցերիա։

— Օդեսայից հաղորդւում են Բեռլինի թերթերին, որ Սեւ ծովի նաւատորմում մեծ գողութիւններ են երեւան եկել։ Մեղադրւում են Սեւաստապոլի նաւահանգստի հրամանատարը, նաւատորմի գլխաւոր մատակարարը, և նաւաշինարանի տնօրէնը, որոնք յանձնւած են զինւորական դատի։

— Ռուս յեղափոխականները վերջին կռւի անյաջողութիւններ լուրը ստանալուց մի քանի ժամ յետոյ ցրւեցին թռուցիկներ, որտեղ ասում են որ այս բոլոր չարիքները Աստծուց եկած պատիժ է, որովհետեւ Ռուսաստանում ոչ մի նշանակութիւն չեն տալիս արդարութեանը, և աւելացնում են, որ թէկուզ այդ քան էլ զօրք ուղարկւի Մանջուրիա, ինչքան որ այնտեղ կայ, էլի ռուսները կըյաղթւեն, որովհետեւ այստեղ կեղխութիւնն ու անարդարութիւնն է թագաւորում։

ԹՈՒՐՔԻԱ

Գերմանական հեռագրական ընկերութիւնը իրաւունք ստացաւ Կ. Պոլսից մինչեւ Քէօստէնճէ (Ռումանիա) ծովային հեռագրաթել կամ կաբել անցկացնելու։

Անգլիական մամուլը, քննելով այդ կոնցէսսեան և աչքի առաջ ունենալով նաւթահողերի, Կ. Պոլիս—Բաղտատ—Բասրա երկաթուղու եւայլն մենաշնորհները, որ վերջին 6 տարւայ ընթացքում ձեռք է բերել Գերմանիան Թիւրքիայում, ասում է. այդ մենաշնորհը մի քայլ է դէպի առաջ այն ուղղի վրա, որով Գերմանիան տնտեսապէս նւաճում, ստրկացնում է Թիւրքիային։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

Այդ երկու պետութիւններն էլ, ինչպէս յայտնի է, եռապետական դաշնակցութեան մէջ են։ Դեռ անցեալ տարի 80ական թւականներից ծրագրւեցին ու կամաց կամաց իրականացաւ Եւրոպական մեծ պետութիւնների երկու դաշնակցութիւնները —Գերմանիա—Աւստրիա Իտալիա մէկ կողմից, իսկ միւս կողմից Ֆրանսիա —Ռուսաստան։ Այդ դաշնակցութիւնները կազմւել են, որ Եւրոպայում պահպանեն քաղաքական հաւասարակշռութիւնը, չըթողնեն որ մի պետութիւն չափազանց զօրանայ և տիրող դեր կատարէ։ Բայց պետութիւնների շահերը փոխւեցին, նոր հարցեր, նոր ու նոր մասնակի համաձայնութիւններ կայացան (Ֆրանս-Իտալիան, Ֆրանս Անգլիական Ռուս-Գերմանական 1879ին եւայլն)։ Բալկանեան թերակղզու և առ հասարակ Թիւրքիայի գոյութեան հարցը մի տեսակ սառնութիւն է առաջացրել Աւստրիայի և Իտալիայի միջեւ։ Նրանք երկուսն էլ աչք ունին „հիւանդ մարդու“ կարողութեան վրա և երկուսի աչքն էլ նոյն գաւառների վրա է —Անդրիատիական ծովի ափերի վրա։

Հեռաւոր Արեւելքի պատերազմը և նորանից առաջացած խառնակ վիճակը, —միւս կողմից էլ տեսնելով Մակեդոնական խնդրի սուր կերպարանք ստանալը՝— Աւստրիան սկսեց զինւել և պատրաստւել ամէն տեսակ հնարաւոր պատահարների համար։

Իտալիան իր հակառակորդի այդ պատրաստութիւնները ընդունեց իբր սպառնալիք իր դէմ և նա էլ սկսեց սաստիկ ամրացնել իր աւստրիական սահմանները։ Արտաքին երեւոյթն այդ է —երկուսն էլ զինւում են և իբր թէ իրար դէմ... այն ինչ իրերի ներքին տրամաբանութիւնը, նրանց լօգիկան այն է որ երկուսն էլ զինւում են Թիւրքիայի դէմ. աշխարհ է, ամէն բան կը պատահի, պէտք է զինւել, որ եթէ ո եւ է լիքվիտացիայի խնդիր ծագի՝ պատրաստ լինին մեծ պատառ խլելու։

ՌՈՒՍ—ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Լոնտօն 5 հոկտ.— Չիֆուէն կը հեռագրեն թէ Պորտ Արթուրի վրայ լինելիք ամենամօտ յարձակումը կը լինի նոյեմբերի ըսկըզբին։ Գեներալ Ստեսել այսօր հրաման մը հանելով կը քաջալերէ բերդապահ զինւորները քաջութեամբ դիմաւորել առաջիկայ ծանր փորձերուն։

Լոնտ. 5 հոկտ. — Տօկիօէն կը հեռագրեն թէ ճապոնացոց կողմանէ Պորտ Արթուրի ռմբակոծումը կը ղեկավարւի օդապարիկով մը, միացած պաշարողներուն հետ հեռախօսով, այնպէս որ ծածկած տեղերը եւս կը ռմբակոծւին։

Վիէննա 5 հոկտ — Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ ռուսերը Շախօ գետին մօտ ունեցեր են 280000 մարդ և 950 թնդանօթ։

Վիէննա—Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ սեպտեմբերի 30ին գեներալ Ռիբինիկ և Սմոլինսկի մահացու կերպիւ վիրաւորւած են։

Բեռլին 6 հոկտ.—Լոնտօնէն կը հեռագրեն թէ Շախօ գետի ափի պատերազմական գործողութիւնները այլեւս վերջացած են։ Մարշալ Օյաման կը պատրաստւի նոր առաջխաղացութեան։

Բեռլին 6 հոկտ.— Պետերբուրգէն կը հեռագրեն թէ այնտեղ մեծ անհանգստութիւն կը տիրէ Պորտ Արթուրի դրութեան մասին, որտեղէն սեպտեմբերի 28էն սկսեալ լուր չունին։

Տօկիօ, 5 հոկտ.— (պաշտօնական) գեներալ Եամակագայի զօրաբաժինը հոկտեմբեր 3ին մտնած է Շահէպուէէն հիւսիս կռուողներուն օգնութեան։ Այս զօրաբաժինը թշնամին յետս մղելէն վերջ ռուսական տիւիզիաէմը շրջապատւած է, սակայն յաջողած է թշնամուն շղթան կտրել բայց և այնպէս ստիպւած է եղել կռւի վայրը 14 թնդանօթ թողուլ, որոյ ձիերը ջարդւած էին։

Մարշալ Օյաման կը յայտրդէ թէ ամսու 5ի առաւօտեան դէմ ռուսերը երկու անգամ յարձակում գործած են ձախակողմեան թեւի վրայ։ Նոյնպէս կեդրոն, և աջ թեւի վրայ. սակայն յետս մղւած են։ Թշնամին ստիպեալ յետ քաշւեցաւ՝ թողնելով կռւի վայրը բազմաթիւ մեռեալներ։

Պետերբ. 5 հոկտ.—Գեներալ Սախարով այսօրւան թւով կը հեռագրէ թէ ճապոնները անցեալ երեկոյին մեր աջ թեւի վրայ յարձակեցան՝, սակայն յետ մղւեցան։ Շահօ գետին քովը Նոհէպօի արեւմտեան կողմի բարձրութեան վրայ կատաղի կռիւներ տեղի ունեցան սւիններով կուրծ կրծքի։ Մեր կեդրոնին դէմ թշնամոյն կողմանէ մեծ ուժերու համախմբւիլը կը նշմարւի։

Ամսոյս 4ին բնաւ լուրջ ընդհարում տեղի ունեցած չէ մեր ձախ թեւին վրայ։

Տօկիօ 5 հոկտ. Ռուսներ իրենց ուժեր կը համախմբեն Օքու և Նոդձու գեներալներուն դէմ։ Կսպասուի նոր մեծ ճակատամարտ մը։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Աղք. Ընկ. Ընդհանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի հոկտ. 10-ին կէս օրէն վերջ ժամը 2-ին Ազգ. վարժարանի մէջ։

Կը խնդրենք պատուարժան անդամներէ փութալ ներկայ գտնուիլ կարեւոր խնդրոյ մը որոշումը տալու համար և ընդհանուր հաշուետուութեան և Գործադիր Ժողովոյ նոր ընտրութեան։

Ի դիմաց Գործ. Ժողովոյ

Վ. Ատենադպիր Վ. Ատենապետ

Պ. Քիւրճեան Մ. Գարագաշեան

(Կնիք)

Отговорникъ
Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Взаимность“ Варна